

ВІСНИК

**Академії праці і соціальних відносин
Федерації профспілок України**

Засновано у 1998 р.

Науково-практичний збірник

Збірник затверджений ВАКом України як фаховий із спеціальностей:

- соціологічні науки – перелік № 3 Постанови Президії ВАК України від 10.11.1999 р. № 3-05/11;
- історичні науки – перелік № 3 Постанови Президії ВАК України від 10.11.1999 р. № 3-05/11;
- економічні науки – перелік № 4 Постанови Президії ВАК України від 9.02.2000 р. № 2-02/2;
- юридичні науки – з постанови Президії ВАК України від 13.12.2000р. № 2-01/10:

1.Зараховувати наукові статті, опубліковані у «Віснику Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України», на підставі висновку експертної ради ВАК України з юридичних наук, окремо у кожному конкретному випадку за поданням спеціалізованої вченої ради як фахові у галузі юридичних наук.

**5(52)
2009**

У номері

Запрошення до дискусії

<i>Машикіна ІВ.</i> Роль дистанційного навчання при підготовці студентів економічних спеціальностей ..4	
Соціологія та професійковий рух	
<i>Гончар ЛК.</i> Впровадження політики безбар'єрності на рівні громади	8
<i>Марченко А.М.</i> Основні онтологічні виміри соціального престижу в українському суспільстві	16
<i>Слабко ЯЯ.</i> Соціальні засади та алгоритм роботи механізму розвитку організаційної культури підприємства	19
<i>Філь ГВ.</i> Специфіка культури і субкультури бідних ..25	
<i>Франченко ЛЛ.</i> Феномен конс'юмеризму як об'єкт соціологічної концептуалізації	31
<i>Ядранський ДМ.</i> Соціальні проблеми демографічного розвитку суспільства	38
Право України: теорія і практика	
<i>Башияк О.С., Башияк А.О.</i> Проходження державної служби в органах місцевого самоврядування України та країнах ЄС: порівняльний аспект	45
<i>Беззубов Д.О.</i> Співпраця з населенням як механізм зниження юридичних ризиків у службово-бойовій діяльності органів внутрішніх справ України (адміністративно-правовий аспект)	49
<i>Єфремова П.</i> Організаційно-правові засади планування місцевих бюджетів	55
<i>Шапошнікова Н.О.</i> Механізм дії принципу територіальності при оподаткуванні пасивних доходів нерезидентів із джерелом їх походження з України у національному законодавстві і конвенціях про уникнення подвійного оподаткування	61
Економіка.	
Проблеми економічного становлення	
<i>Борнонос В.Г., Сторчака Н.О.</i> Внутрішні джерела фінансування в загальній системі антикризового управління	69
<i>Забута Н.В.</i> Регулювання зайнятості населення: теорія і зарубіжний досвід	76
<i>Курманова Л.В.</i> Управление государственной собственностью: понятие и принципы	83

<i>Махніч Г.О.</i> Система управління навколишнім середовищем на вітчизняних підприємствах	89
<i>Шевченко І.Б.</i> Вплив світової фінансової кризи на стан безробіття в Україні	94
Політика, історія, культура	
<i>Голубничка АІ.</i> Формування світогляду М.Л. Бойчука	99
<i>Деревінський В.Ф.</i> Внесок В'ячеслава Чорновола у створення і діяльність прес-служби УТС	104
<i>Ігнатенко М.М.</i> Висвітлення соціально-економічного розвитку українського села у 1990–2000 рр. у сучасній науковій літературі	108
<i>Коротенко Н.М.</i> Організація соціалістичних змагань в університетах УСРР–УРСР у період 1933–1941 рр.	114
<i>Крисенко Д.С.</i> Гуманітарні аспекти режиму антирадянських санкцій (1991–2003 рр.)	119
<i>Махнінко АІ.</i> Реформування середньої школи у незалежній Україні	124
<i>Моторнюк С.С.</i> Торговельно-комерційна діяльність купців Південної Бессарабії (друга половина XIX – початок XX ст.)	127
<i>Николаєць К.М.</i> Ідеологічна робота Комуністичної партії України у другій половині 60-х – на початку 80-х років XX ст.: історіографія	131
<i>Николаєць Ю.О.</i> Кадрова політика М.С. Хрущова у працях українських дослідників	139
<i>Орлова Т.В.</i> Визначні діячі громадсько-політичної думки кінця XIX – початку XX ст. про становище жіноцтва та виникнення жіночого руху в Україні: історіографічний нарис	143
<i>Стоян Т.А.</i> П'ятирічка художньо-ідеологічної цензури (1928–1933 рр.): форми, принципи, персоналії	149
<i>Шевченко М.О.</i> Українсько-російські відносини на сучасному етапі	159
<i>Щербатюк В.М.</i> Пошукові експедиції як спосіб дослідження селянського повстанського руху доби Української революції 1917–1921 рр. (за результатами пошукових експедицій організації «Витоки» Національної спілки краєзнавців України)	166
Автори номера	174

Роль дистанційного навчання при підготовці студентів економічних спеціальностей.

Сучасний етап переходу від індустріального до інформаційного суспільства ставить нові вимоги до системи освіти. Економічна освіта є актуальною потребою, оскільки вона спрямована на формування фахівців, здатних наблизити Україну до інших європейських країн за рівнем життя громадян.

Структурні зміни у народному господарстві спричиняють зростання попиту роботодавців на фахівців економічної галузі із сформованими вміннями використання інформаційних технологій у вирішенні професійних завдань. З'явилися нові сфери економічної діяльності, такі як електронна комерція, Інтернет–банкінг. Технології мережевої передачі даних змінюють умови роботи агентів традиційних галузей економічної діяльності. Програмно–апаратні комплекси вдосконалюють діяльність економістів різних професій: бухгалтерів, менеджерів, фінансистів. Корпоративні інформаційні системи автоматизують усі бізнес–процеси підприємства. Згідно з цим змінюється зміст вищої економічної освіти, у якій комп'ютерні технології нерозривно пов'язані з усім процесом навчання і з кожною окремою дисципліною економічного циклу.

Стрімке вдосконалення та зміна економічних стратегій і технологій їх реалізації зумовили швидке старіння знань і вмінь та потребу перепідготовки економістів, які не можуть стаціонарно навчатись та регулярно відвідувати навчальний заклад. Доступність та якість здобування освіти на відстані від навчального закладу забезпечує дистанційне навчання (ДН). У програмі Світового Банку “Освіта для економічної компетентності ” визначено, що глобальне дистанційне навчання є ефективним способом забезпечення розвитку людини, її соціальної і професійної мобільності протягом життя, успішної адаптації до умов сучасного суспільства.

Розвиток дистанційного навчання в Україні почав прискорюватись з прийняттям Законів України “Про Національну програму інформатизації ” та “Про вищу освіту ” [1]. Однак, як зазначено у постанові Кабінету Міністрів України (КМУ) “Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004–2006 роки ”, сучасний стан розвитку дистанційного навчання ще не відповідає вимогам суспільства. На жаль, за останні три роки ситуація суттєво не змінилася, хоча майже 30 % ВНЗ України заявило про впровадження ДН.

Дистанційне навчання – це технологія, що базується на принципах відкритого навчання, широко використовує комп’ютерні навчальні програми різного призначення та сучасні телекомунікації з метою доставки навчального матеріалу та спілкування, у тому числі, в реальному часі [2]. При ДН студенти мають володіти певними знаннями та вміннями галузі використання інформаційних технологій. Інформаційні технології вносять докорінні зміни до господарської діяльності, роблять її динамічною, розширюють сферу послуг, прискорюють платежі, здешевлюють вартість грошового обігу. Вивчення інформаційних технологій студентами економічного напрямку обумовлюється сучасними тенденціями інформатизації економіки.

Сьогодні необхідно чітко визначити вміння з інформаційних технологій, що потрібні сучасним економістам, обґрунтувати систему формування умінь з інформаційних технологій у процесі дистанційного навчання студентів. Дистанційне навчання — це гуманістична особистісно-орієнтована форма навчання, основою якої є цілеспрямоване, мотивоване навчання і спілкування студентів з викладачем та між собою засобами сучасних інформаційних технологій.

Можна визначити фактори диференціації форм навчання: систематичне спілкування між учасниками навчального процесу, віддаленість учасників. До дистанційної відноситься така форма навчання, якій властиве систематичне спілкування між студентами та викладачем засобами інформаційних технологій.

Навчання за дистанційною формою може бути широко використано для підготовки студентів економічного напрямку у вищих навчальних закладах, оскільки специфіка професійної діяльності економістів не потребує безпосереднього оперування з фізичними об'єктами і тому підготовка може успішно проводитись в умовах віртуального навчального середовища.

Необхідно, відмітити, що процеси, які відбуваються в сфері освіти не носять антагоністичного характеру, і тому віртуальні і традиційні форми навчання не потрібно сприймати як взаємовиключні. Якісна освіта сьогодні – це синтез самих різних форм отримання знань і сучасних технологій, оптимальне поєднання яких може визначити для себе тільки сам студент.

При організації системи дистанційної освіти доцільно використовувати принцип комбінування різних методик і технологій організації учбового процесу, який дозволяє найбільш ефективно поєднувати переваги тієї чи іншої форми навчання для активізації пізнавальної діяльності студентів, а також широко використовувати можливості інформаційних і телекомунікаційних технологій.

Однією із суттєвих переваг дистанційної освіти є її індивідуальний характер, процес навчання визначається самим студентом. Така освіта може користуватися популярністю у людей, що працюють у галузі бізнесу і не мають можливості надовго залишати робочі місця; у сільського населення, якому не потрібно буде їхати за освітою до столиці чи обласного центру ; у громадян, що мають необхідність у перепідготовці чи перекваліфікації; обмежених у пересуванні категорій населення: військовослужбовців, інвалідів, молодих мам. Для навчального закладу найбільш ефективною дистанційна форма навчання може стати для студентів відділення перепідготовки і, частково, для студентів заочної форми навчання. Студент працює у своєму індивідуальному темпі та ритмі, самостійно розподіляє свій час навчання, визначає порядок вивчення дисциплін, необхідність звернення за консультацією. Студенти мають можливість самі здобувати необхідні знання, користуючись інформаційними ресурсами, сучасними

інформаційними технологіями. Інформаційні ресурси: бази даних і знань, комп'ютерні, в тому числі мультимедіа, навчальні та контролюючі системи, відео - й аудіозаписи, електронні бібліотеки разом із традиційними підручниками і методичними посібниками створюють унікальне середовище навчання яке доступно широкій аудиторії користувачів. Це дозволяє оптимізувати навчальний процес, вносить в нього елементи наукової організації праці. Мотивацією та лейтмотивом всієї навчальної діяльності при цьому є засвоєння нових знань, професійних навиків, а в результаті – отримання необхідної кваліфікації, обраної спеціальності.

Спираючись на зазначені характерні риси дистанційної освіти, можна сказати, що їй притаманні наведенні нижче специфічні властивості:

- гнучкість і адаптивність;
- модульність;
- економічна ефективність;
- нова роль викладача;
- спеціалізований контроль якості освіти;
- використання спеціалізованих технологій і засобів навчання.

Дистанційне навчання повинно базуватися на наступних принципах: принцип інтерактивності, принцип вільного вибору одержуваної інформації, принцип наочності. Для вирішення цієї проблеми має бути вирішено питання створення інформаційно-освітнього середовища.

Інформаційно-освітнє середовище дистанційного навчання це системно організована сукупність традиційних і комп'ютерно - орієнтованих засобів навчання, засобів діалогу та передачі даних, протоколів взаємодії, систем мультимедіа, інформаційних і телекомунікаційних технологій, інформаційних ресурсів, системного, апаратно-програмного та організаційного-методичного забезпечення [3]. Ця сукупність повинна бути зорієнтована на задоволення освітніх потреб користувачів дистанційної освіти. Використання сучасних засобів телекомунікацій та електронних

видань дають можливість подолати недоліки традиційних форм навчання, зберігаючи при цьому майже всі їх надбання та переваги.

Уміння з інформаційних технологій — це сукупність знань і навичок використання комп'ютерної та телекомунікаційної техніки для розв'язання студентами навчальних завдань у вищому навчальному закладі та у майбутній професійній діяльності. Оскільки у професійній діяльності майбутні економісти працюватимуть з інформаційними системами, необхідно сформулювати класифікацію умінь економістів у галузі інформаційних технологій за ознакою їх належності до роботи із складовими інформаційної системи: апаратним забезпеченням, програмами, даними, людьми. Можна виділити такі класи умінь:

- технічна грамотність,
- володіння програмним забезпеченням,
- контентні уміння,
- мережеві комунікативні уміння.

Володіння інформаційними технологіями для студентів економічного напрямку має відповідати наступним критеріям:

- сформованість змістового компонента:
  - знань принципів підвищення ефективності економічної діяльності засобами інформаційних технологій;
  - знань фундаментальних понять з інформаційних технологій;
  - знань засобів універсального та спеціалізованого програмного забезпечення для розв'язання економічних задач;
  - знань застосування теоретичного матеріалу, що вивчається, у практиці роботи економістів;
  - знань тенденцій розвитку технологій;
- сформованість операційного компонента:
  - побудова математичної моделі розв'язання економічної задачі засобами інформаційних технологій;

- достатній рівень автоматизації навичок роботи з пристроями комп'ютера та програмним забезпеченням;
- виконання комплексу дій, що становлять основу уміння;
- самоаналіз результатів;

– здатність до здійснення переносу знань, навичок і умінь, що сформовані в процесі розв'язання навчальних завдань, у професійну діяльність майбутніх економістів. На підставі використання зазначених критеріїв можна робити висновок про високий, середній і низький рівні сформованості умінь з інформаційних технологій у майбутніх економістів.

Може скластися уявлення, що успішний розвиток дистанційної освіти залежить лише від наявності і сучасності засобів телекомунікації. Але це не вірно. Дистанційна освіта - це, в першу чергу, форма навчання, і всі притаманні традиційній освіті ознаки тут також присутні. Організаційна структура повинна займатися організацією навчального процесу та його методичного забезпечення, а не лише технічними аспектами. Такий підхід є важливим через те, що управління дистанційним навчанням залишається невідпрацьованою справою. Це стосується також і організаційно-економічного забезпечення дистанційної освіти.

Обов'язковою умовою впровадження дистанційного навчання є наявність фахівців в команді, яка створює курс. Кожен член цієї групи повинен розуміти, сприймати і застосовувати основні принципи ДН. Це можна реалізувати, наприклад, через дистанційний курс для професорсько-викладацького складу, який діє в межах однієї мережі у навчальному закладі, де одночасно будуть відпрацьовуватися навички, виникатимуть та вирішуватимуться питання.

Постає питання про те, чи виникатиме бажання у викладачів займатися розробкою, а потім і супроводом, дистанційного курсу без стимулювання роботи. Можливим вирішенням цього питання є створення постійно діючої структури по розробці ДК. В такому випадку члени цього відділу не будуть задіяні в навчальному процесі традиційної освіти, а будуть

цілком присвячені досягненню своїх цілей. Але вилучити із навчального процесу викладачів задля іншої діяльності є недоцільним.

Кращим виходом із ситуації буде створення тимчасової групи по створенню і експлуатації дистанційного курсу. Організація впровадження дистанційних освітніх технологій у вищих навчальних закладах неможлива без визначення зрозумілого механізму нормування і стимулювання роботи викладачів, захисту їх авторських прав, створення фонду електронних матеріалів і банку атестованих дистанційних курсів. Тому варто запровадити регламентні документи із визначеними положеннями про організацію і супровід курсів дистанційного навчання.

Поширення віртуальних форм навчання – це природний етап еволюції системи освіти від класичного університету до віртуального, тобто від дошки з крейдою до комп'ютерних навчальних програм, від звичайної бібліотеки до електронної, від малочисельних груп до віртуальних аудиторій любого масштабу. Керівництво багатьох вищих навчальних закладів зрозуміли, що розвиваючи таку форму навчання, вони можуть успішно конкурувати на ринку освітніх послуг.

Популярність, зацікавленість та розвиток дистанційного навчання в Україні дозволяє зробити висновок про перспективність даної форми освіти для нашої країни. Опитування роботодавців доводять, що уміння з інформаційних технологій є необхідним компонентом професійної підготовки економістів; рівень сформованості умінь з інформаційних технологій у випускників вищих економічних навчальних закладів є недостатнім для конкурентоздатності на ринку праці та професійної діяльності.

Література:

1. Кремень В.Г. Освіта і наука України – інноваційні аспекти: Стратегія. Реалізація. Результати. – К.: Грамота, 2005. – 446с.
2. Дистанционное образование? Это возможно / Мария Коновалова// Библиотека. – 2005. - №1. – с. 22-23.

3. <http://www.osvita.org.ua/distance/>